

וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק
שמות כ, טו.

מדוע לא עושים שמחת תורה בחג השבועות

בהזדמנות זו נתעכב על השאלה הידועה המובאת בכמה מקומות בחסידות [1] מדוע אין עושים שמחת תורה בחג השבועות, הרי חג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו", ואם כן, היה מתאים לעשות שמחת תורה בחג השבועות?

ומבארים בזה – שהשמחה דשמחת תורה קשורה עם יום הכיפורים, שבו ניתנו לוחות אחרונות, ומתן תורה דחג השבועות קשור עם נתינת לוחות ראשונות. והחילוק ביניהם: לוחות ראשונות ענינם – עבודת הצדיקים, ולוחות אחרונות ענינם – עבודת בעלי תשובה.

ולכן, על ידי לוחות אחרונות נוספו ענינים רבים בתורה שלא היו בלוחות ראשונות – כמבואר בגמרא [2] ש"אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד". ורק על ידי לוחות אחרונות (לאחרי שבירת לוחות ראשונות כתוצאה מענין החטא כו') נוספו שאר הענינים שבתורה. וכמבואר במדרש [3] שכאשר משה רבנו היה מצטער על שבירת הלוחות, "אמר לו הקב"ה אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, הדא הוא דכתיב ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה".

ומצד גודל העילוי דלוחות אחרונות, שענינם – בדוגמת עבודת התשובה, "כפלים לתושיה" – לכן, עושים שמחת תורה בחודש תשרי דוקא, בשייכות ובהמשך ליום הכיפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות.

...אבל עדיין דרוש ביאור – בנגלה דתורה: מהו הטעם לדחות את ענין השמחה הקשורה עם מתן תורה בחג השבועות עד שיתוסף גם העילוי דעבודת התשובה (על ידי נתינת לוחות אחרונות ביום הכיפורים) – הרי

מדובר אודות "שמחת תורה", שמחה שעושים "לגמרה של תורה", ולא אודות שמחה על עבודת התשובה, ואם כן, מדוע אין עושים שמחת תורה (על כל פנים – גם) בחג השבועות זמן מתן תורתנו ? !

וקושיא זו מתחזקת עוד יותר לאור העובדה ששמחת תורה קשורה עם סיום וגמר חמשה חומשי תורה דוקא – שזה היה גם בלוחות ראשונות ("חמשה חומשי תורה וספר יהושע"), ולא מקשרים זאת עם סיום וגמר תורה-שבעל-פה – שזהו העילוי שנפעל על ידי לוחות אחרונות ("שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות ... כפלים לתושיה").

בסגנון אחר: תירוץ הנזכר לעיל (בדרושי חסידות) שעושים שמחת תורה בחודש תשרי דוקא מפני העילוי דעבודת התשובה (לוחות אחרונות) – הוא בבחינת "מעשה לסתור", כי: חמשה חומשי תורה – שבסיומה עושים שמחת תורה – היו גם בלוחות ראשונות, קודם שנפעל העילוי דעבודת התשובה, ואם כן, מדוע אין עושים שמחת תורה ב"זמן מתן תורתנו" דלוחות ראשונות, הרי בלאו הכי אין מקשרים את השמחה ד"שמחת תורה" עם תורה-שבעל-פה (לוחות אחרונות), אלא עם חמשה חומשי תורה (לוחות ראשונות) ? !

...והנה, קושיא זו (מדוע אין עושים שמחת תורה על נתינת לוחות ראשונות) – מעיקרא ליתא, כי: לוחות ראשונות נשתברו מיד עם ירידתן למטה בשבעה עשר בתמוז, כמפורש בקרא [וכפי שמביא זאת רש"י בפירושו על התיבות "לעיני כל ישראל" שבסיום התורה (שקורין בשמחת תורה): "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם כו"']. ובפרט על פי המבואר בפירוש רש"י^[4] ששבירת הלוחות הוא על דרך משל קריעת הכתובה כו'. ולכן, אין מקום לעשות שמחת תורה על נתינת לוחות ראשונות – כי לוחות ראשונות נשברו מיד עם ירידתן (ונשארו רק שבירי לוחות), ומה מקום יש לענין של שמחה !

אבל עדיין אינו מובן: מדוע אין עושים שמחת תורה בקשר עם סיום וגמר אמירת "עשרת הדברות" – בששה בסיון (קודם כתיבתן בלוחות שנשתברו עם ירידתן למטה) ? !

והדברים קל וחומר: אם עושים ענין של שמחה אפילו על סיום מסכת אחת בלבד בתורה שבעל פה [נַעַד שיש שקלא וטריא באחרונים בנוגע לעריכת (שמחה הקשורה עם) "סיום" על פרק אחד בלבד] – הרי על אחת כמה וכמה שראוי לעשות שמחה (שמחת תורה) בקשר עם סיום אמירת "עשרת הדברות", שבהם כלולים כל עניני התורה ומצוותיה ? !

...ויש לבאר זאת – על דרך הטעם שאין אומרים "הָלַל" בראש השנה: אף על פי שבראש השנה "נוהגין לאכול בשר שמן ולשתות דבש וכל מיני מתיקה", כמו שכתוב "אכלו משמנים ושתו ממתקים" – אף על פי

כן, אין אומרים הלל בראש השנה. וטעם הדבר: "לפי שהקב"ה יושב על כסא דין וספרי חיים כו' פתוחים לפניו, ואיך יאמרו שירה" [5]. כלומר: היות שכללות העבודה דראש השנה קשורה עם ענין היראה – "ימים נוראים", וקבלת עול מלכותו יתברך – "תמליכוני עליכם", אין מקום לומר שירה ("הלל") במעמד ומצב כזה.

ועל דרך זה מובן בנוגע לענינינו: במעמד הר סיני כתיב "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק", היינו, שבני ישראל עמדו אז בתנועה של פחד ויראה. וכפי שמפורש בפרטיות יותר בסיפור דמתן תורה ב"משנה תורה" [6]. ועד שאמרו חכמינו זכרונם לברכה שעל כל דיבור ודיבור פְּרָחָה נשמתן, והחזירה להן הקב"ה בְּטֵל שעתיד להחיות בו את המתים.

...ולכן אין עושים שמחת תורה בקשר לסיום שמיעת עשרת הדברות – כי כאשר נמצאים בתנועה של יראה ופחד, ועל אחת כמה וכמה כאשר "פרחה נשמתן", הרי בודאי שלא שייך אז ענין של שמחה ("שמחת תורה") באופן גלוי (כי אם בבחינת "וגילו ברעדה", על דרך שמצינו בראש השנה). ובפשטות: כיצד אפשר לקחת כוסית משקה ולומר "לחיים" (ליהודי שני, עד לאמירת "לחיים" להקב"ה) – כאשר נמצאים במעמד ומצב ד"פרחה נשמתן" ? !

ועל פי זה מתורץ בפשטות – על פי נגלה – מדוע אין עושים שמחת תורה בקשר למתן תורה דלוחות ראשונות – כי: נתינת לוחות ראשונות היתה באופן שמיד היתה שבירתן, ולכן אין מקום לשמחה באותה שעה; ובנוגע לאמירת ושמיעת עשרת הדברות – היו אז בני ישראל במעמד ומצב ד"פרחה נשמתן".

קטע משיחת יום שמחת תורה בלתי מוגה
תו"מ ה'תשמ"ג ח"א ע' 311

- [1] וכן במאמר דשמע"צ תש"ו, שעליו מיוסד המאמר דלעיל.
- [2] נדרים כב, ב.
- [3] שמו"ר רפמ"ו.
- [4] שמות לד, א.
- [5] שו"ע או"ח ר"ס תקפ"ד.
- [6] דברים ה, כא. ואילך.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה